Colloquium Area "Current Approaches to Terminology Translation and Interpreting"

VARIABILITATEA SINONIMIEI TERMINOLOGICE: TRADUCERE ȘI INTERPRETARE / VARIABILITY OF TERMINOLOGICAL SYNONYMS: TRANSLATION AND INTERPRETATION

Eugenia MINCU, Associate Professor, PhD,
"Bogdan Petriceicu-Hasdeu" Institute of Romanian Philology,
Moldova State University
jana_mincu@yahoo.fr
https://orcid.org/0000-0002-3774-2599

Viorica COSTIN, PhD Student,
"Nicolae Testemitanu" State University of Medecine
and Pharmacy (Republic of Moldova)
viorica.costin@usmf.md
https://orcid.org/0000-0003-4428-428X

Received: December 29th, 2025 | Reviewed: January 2nd, 2026 | Accepted: January 5th, 2026
UDC 24-234 | https://doi.org/10.62413/cqm.2026.29

Abstract

Despite conservative views, medical terminological synonymy is a natural and functionalfeature of specialized language, arising from scientific progress, the expansion of specializedknowledge, and communicative needs. This study argues that synonymy is not redundant butstructurally inherent to medical terminology, as shown by extensive synonymic series in Frenchand English medical discourse. Drawing on theories by Eugenio Coseriu, terminology is examined as a dynamic system balancing stability and innovation. Terminological synonymy is analyzed as a relation of semantic identity or similarity combined with functional, structural, and conceptual differences. The article proposes models for synonymic series.

Keywords: *medical terminology, terminological synonymy, specialized language, semantic equivalence, functional differentiation, conceptual variation, synonymic series, standardization, specialized knowledge, linguistic dynamics*

Introducere. Fenomenele semantice (sinonimia, omonimia, paronimia etc.) sunt considerate „stări patologice" ale terminologiei medicale, deoarece sunt generatoare de confuzii; or, terminologia medicală se cere a fi cât mai exactă, univocă.

Dezvoltarea seriilor sinonimice în terminologia medicală reprezintă un subiect actual şi controversat. Unii cercetători resping ideea de sinonimie, promovând termenii *dublet/triplet terminologic*. Totuşi, capacitatea de a oferi alternative în denominaţia unui „lucru" specializat printr-o cunoaştere specializată (teoria coşeriană) în terminologie reprezintă potenţialul creativ al limbii, în general (Coşeriu, 2000, p. 250). Prin urmare, sinonimia terminologică medicală este o calitate firească a limbajului de specialitate, generată de: evoluţia tehnico-ştiinţifică (Rusinova, 1985, pp. 25-32); extinderea „cunoaşterii specializate" la nivel de „lucruri" desemnate; nevoia de a acoperi lacune în comunicarea specializată (Leichik, 1973, pp. 98-106).

Sinonimia devine o componentă structurală a terminologiei medicale (Temmerman, 2000, pp. 138, 150). Un model concludent, prezent în mai multe studii de specialitate, este reţeaua sinonimică din terminologia medicală franceză – douăzeci şi şapte de sinonime eterogene pentru denominaţia unei afecţiuni la nivel de splină (*splénomégalie myéloïde idiopathique*), printre care: *anémie leucoérythroblastique, érythroblastose chronique de l'adulte, hépato-splénomégalie mégacaryocytaire* etc. (Kocourek, 1991, p. 166). În terminologia medicală engleză, cercetările relevă un indicator de 30% din neologismele medicale, care stabileşte relaţii sinonimice (Motchenko, 2004, p. 4).

Sinonimia şi „diferenţele". În articolul de faţă, sinonimia terminologică este definită drept relaţie la nivel de unităţi lexicale specializate, caracterizate prin identitate sau similitudine semantică, dar şi prin „diferenţe", rezultate din raportarea acestora la o macrostructură (câmp funcţional-semantic, grup, paradigmă); „diferenţe" taxonomice (echivalenţă semantică, structural-morfologică, funcţională etc.); „diferenţe" conceptuale (hipo-/hiperonimie etc.).

Perspectiva logic-filosofică propune o abordare a sinonimiei prin prisma „diferenţei" – nepotrivire între elementele unui sistem, sub unul sau mai multe aspecte. Din perspectivă terminologică, două sau mai multe unităţi pot fi considerate sinonime atunci când desemnează acelaşi concept specializat.

În terminologia medicală identificăm următoarele circumstanţe propice „diferenţelor" în stabilirea unei relaţii de sinonimie:

a) „Diferenţe" termen savant *vs* definiţie. Potrivit unor date statistice, aproximativ 90% din termenii medicali sunt creaţi pe baza limbilor clasice – latină şi greacă (Peggy, 2015, p. 1). Cuvântul latinesc *axis, is,* m. „osie de la căruţă" (Dvoretsky, 1976, p. 123) are trei prezenţe în terminologia medicală: a) axis – „a doua vertebră a gâtului care se articulează cu atlasul"; b) ax, axe – în sintagma *ax cerebrospinal* „ansamblu anatomic şi funcţional format din creier şi măduva spinării"; c) axă (optică) – (oftalmologie) „linie care trece prin centrul corneei şi prin centrul optic al ochiului".

Formulele savante în terminologia medicală, nivel internaţional de circulaţie. Deoarece termenii greco-latini stau la baza terminologiei medicale în aproape toate limbile europene, majoritatea lor sunt internaţionali. În terminologia medicală, unele expresii specializate se folosesc în exclusivitate în limba latină: *in vivo* = „se

referă la procese care au loc în interiorul unui organism viu" în opoziţie cu expresia *in vitro* = „în legătură cu modul de experimentare a unui proces fiziologic, biofizic etc.; în afara organismului viu; în laborator".

Alte exemple: *in situ* = „în locaţia originală"; *per os* = „pe cale orală, înghiţit"; *placebo* (<*lat. placēbō*, forma de viitor indicativ a verbului *placēre* „a plăcea", şi înseamnă „voi plăcea" sau „voi fi agreabil/plăcut"; termenul apare începând cu secolul al XIII-lea în latina liturgică (Psalmi); utilizarea sa în context medical – pentru a desemna o substanţă inactivă dată pacientului pentru efect psihologic sau de control în studii clinice – datează de la sfârşitul secolului XVIII) =„se referă la o substanţă inactivă, administrată în studiile clinice pentru a testa eficacitatea reală a unui medicament" (EO).

b) „Diferenţe" sinonimice la nivel de traducere. Sinonimia se manifestă adesea în contextul traducerilor din alte limbi-sursă, în calitate de împrumuturi. La nivel funcţional (sfera de utilizare), coexistă seria sinonimică *anemie* = *hipoglobulie* = *aglobulie* – termeni-împrumut din diverse limbi (germană, italiană, franceză), desemnând, în contexte variate, reducerea numărului de hematii sau a concentraţiei de hemoglobină, dar având grade diferite de specializare şi frecvenţă în uzul medical şi în cel mediatic.

Termenii medicali din engleză au pătruns în limba română preponderent după 1989 (implementarea de protocoale clinice, articole ştiinţifice şi traduceri ale ghidurilor internaţionale: *screening* = „testare preventivă a unei populaţii pentru depistarea precoce a unei boli"; *stent* = „dispozitiv cilindric introdus într-un vas pentru a-l menţine deschis"; *şoc* = „stare medicală de colaps circulator"; apare şi în expresii ca *şoc septic*, *şoc hemoragic*; *burnout* = „sindrom de epuizare fizică şi psihică, recunoscut ca diagnostic"; *booster* = „doză de rapel a unui vaccin"; *lockdown* = „carantină generală în context epidemiologic" etc.).

Spre deosebire de termenii medicali din limba-sursă engleză, majoritatea termenilor din limba-sursă franceză au venit în română în secolele XIX-XX, în momentul în care terminologia medicală românească se forma după modelul francez. Actualmente, sunt termeni-împrumuturi de tipul: *dolor* (< fr. *douleur)* = *durere, sensibilitate*: „Simptomul *dolor,* simţit în zona articulară a oaselor mâinilor şi a picioarelor, se manifestă prin crampe dureroase de care copilul se plânge" (Medpark, n.d.); *debridare* (< fr. *débridement*) = „curăţarea unei plăgi de ţesuturi moarte sau infectate": „Debridarea plăgilor este o procedură chirurgicală necesară şi obligatorie, pentru ca o rană (o plagă) să poată fi corect gestionată în vederea obţinerii procesului de vindecare" (Cornea, n.d.); *lavement* (< fr. *lavement*) = „clismă, procedură de curăţare a intestinului" etc.

Termenii din engleză sunt adesea păstraţi în forma originală pentru precizie şi ajustare la ghidurile internaţionale (*burnout*, *compliance*, *screening*). Termenii din franceză tind să fie adaptaţi (fonetic sau semantic) la normele limbii române (*lavage → lavaj*, *débridement → debridare*). Unii termeni formează *dublete/serii sinonimice*, în care forma românească se foloseşte alături de cea străină: *stres* (← engl. *stress*) *vs tensiune psihică*.

A. Termeni simpli-împrumuturi. Mulţi termeni din limbile moderne intră în relaţii de sinonimie (inclusiv din limbile savante), prin împrumut direct. Aceştia sunt asociaţi adesea cu un nivel înalt de specializare şi de precizie conceptuală. De exemplu: *pulmon* < *lat. pulmon, onis*, m. = *plămân*; hepar < *gr. hēpar* = *ficat, nursing* < *engl. nursing* = *asistenţă medicală* etc. Majoritatea termenilor-împrumuturi, implicaţi în serii sinonimice sunt din limba franceză: termenul *lavaj nazal* „procedeu curativ sau profilactic, folosit pentru igienizarea foselor nazale" este un împrumut din franceză *lavage nasal* = *spălătură nazală* = *irigare nazală* = *clătire a nasului (colocvial).* Iată o utilizare contextuală: „Se recomandă *lavaj nazal zilnic* în cazurile de rinită alergică".

Totuşi, în ultimul timp se atestă termeni-împrumuturi directe din limba engleză (chirurgie cardiovasculară *bypass* = intervenţie chirurgicală de ocolire a unei artere blocate; *bypass* coronarian=*derivaţie coronariană*: „Pacientul a suferit un *bypass aortocoronarian* pentru restabilirea fluxului sanguin"; *bypass gastric* = *operaţie de micşorare a stomacului/intervenţie de bypass gastric; bypass arterial* = *derivaţie arterială*).

Termenul medical *nursing*, de origine engleză, este frecvent folosit în medicină: *nursing* = *asistenţă medicală* = *activitate de nursing* → *activitate de asistenţă medicală* = *asistenţă medicală* = *servicii de nursing la domiciliu* → *servicii de asistenţă medicală la domiciliu* = „asistenţă de sănătate" = *sistemul de nursing comunitar* → „*sistemul de asistenţă de sănătate* comunitară" = *asistenţă de tip sanitar/de tip spitalicesc* = *nursing general* = *asistenţă medicală generală.*

B. Termeni sintagmatici-împrumuturi. Mulţi termeni sintagmatici sunt supuşi procesului de metaforizare în limba de împrumut**.**

Termenul-sintagmă S*indromul Proteus* este un termen medical consacrat. Prima componentă a termenului eponimic, *Sindromul Proteus*, este substantivul *sindrom* (Dvoretsky, 1976, pp. 828, 349).

În limba română, acesta este un împrumut din limba franceză *syndrome*, la rândul său derivat din grecescul *syndromē*, format din prepoziţia *syn* („cu, împreună") şi substantivul *dromos*, *i*, m. („alergare"), cu sens literal „alergare împreună". Lexemul grec *dromos* mai desemnează „câmpie / teren în apropiere de Sparta" şi „teren de curse, hipodrom".

În limba franceză, termenul *syndrome* este definit în medicină ca „ansamblu de semne, simptome şi modificări morfologice, funcţionale sau biochimice ale organismului, uneori disparate, dar constituind o entitate recognoscibilă, care, fără a presupune neapărat cauzele acestor manifestări, permite stabilirea diagnosticului". În sens figurat, desemnează „ansamblu de semne sau comportamente care dezvăluie o stare de spirit, o manieră de a gândi sau un mod de a acţiona prezent la o persoană, un grup sau o colectivitate". Termenul este atestat în franceză din anul 1537 cu sensul „enumerare de simptome fără legătură obligatorie cu boli determinate", reluat în 1824 cu acelaşi înţeles. Se consideră un împrumut din grecescul *syndromē* „concurs, acţiunea de a se reuni tumultuos", „faptul de a se întâlni sau de a ajunge la acelaşi punct" (TLFi).

În limba engleză, lexemul *syndrome*, cu sensul „număr de simptome care apar împreună", este un împrumut din anul 1540, din latina medievală şi grecescul

syndromē „concurenţă de simptome, adunare de oameni", din *syndromos* „loc unde se întâlnesc mai multe drumuri" (< gr. *syn* „cu, împreună" + < gr. *dromos*, *i*, m. „alergare, cursă"). În anul 1955, termenul dobândeşte în psihologie sensul de „complex caracteristic de convingeri, comportamente etc.".

A doua componentă a termenului eponimic *Sindromul Proteus* este substantivul propriu *Proteus*. Etimologic, *Proteus* (*ei/eos*, m.) face referire la mitologie: zeul profetic al mării de pe insula Faros (Egipt), posedând darul metamorfozei. În limba latină, expresia *Protei columnae* („stâlpii lui Proteu") desemna graniţele Egiptului. Alte sensuri savante includ: „natură schimbătoare, persoană nestatornică", „şiret, viclean, persoană plină de şiretenie" (Kucharz, n.d.).

În limba franceză, *Protée* este „persoană care îşi schimbă constant înfăţişarea, atitudinea sau opinia; persoană care joacă diverse roluri", „lucru care se prezintă sub cele mai diverse aspecte" şi, în herpetologie, „amfibian cavernicol, cu corp subţire, gol, nepigmentat, devenind negru la lumină, cu membre reduse şi ochi rudimentari, acoperiţi de piele". Termenul este un împrumut din latina savantă *Proteus*, zeu al mării care prevestea viitorul şi se ferise de întrebări prin metamorfoză. Primele atestări: 1555 – *prothé*, „persoană care îşi schimbă neîncetat forma, dispoziţia sau opiniile"; 1685 – *protée*, „ceea ce poate lua forme diverse" (TLFi).

În limba engleză, *Proteus* este un împrumut (anul 1400) din franceza veche *Protheus*, din grecescul *Proteus*, zeul mării capabil să îşi asume diferite forme, de unde şi adjectivul *protean* (1590), din grecescul *Prōteus*, fiul lui Oceanus şi Tethys „care îşi asumă forme diferite cu uşurinţă"; numele său înseamnă literal „primul", din *prōtos* „prim".

Termenul-sintagmă *Sindromul Proteus* (sinonim: *Sindromul Wiedemann*) desemnează o tulburare rară, asociată cu creşterea excesivă cutanată, dezvoltarea osoasă atipică şi tumori la nivelul corpului. Evoluţia stării de boală este variabilă, ceea ce a justificat asocierea cu zeul Proteus, simbol al schimbării continue. Denumirea completă este „sindrom rar caracterizat prin creşterea disproporţionată a membrelor, hematoame multiple şi malformaţii vasculare". În limba engleză, termenul se formează prin asocierea a două substantive. Cea mai veche utilizare a termenului *Sindromul Proteus* datează din 1980, iar primele descrieri clinice documentare apar în 1983, într-un text de H. R. Wiedemann *et alii* (EO).

Procesul de metaforizare poate fi sintetizat astfel: *sindrom* (< gr. *syndromē* „concurs, acţiunea de a se reuni" (< gr. *syn* „împreună" + < gr. *dromos* „alergare, cursă")) → „ansamblu de semne şi simptome care apar împreună" → specializare medicală, „totalitatea semnelor şi simptomelor care definesc o tulburare" → asociere cu *Proteus*, „zeul profetic al mării" (< gr. *prōtos* „prim") → „schimbare, metamorfoză, variabilitate" → metaforizare, „proiecţia caracterului schimbător al lui Proteus asupra tulburării biologice" → extensiune semantică, „denumire medicală care surprinde esenţa variabilă şi imprevizibilă a bolii" → „obiect mental" → terminologie standardizată: *Sindromul Proteus*.

În limba română, termenul *Sindromul Proteus*, cunoscut şi ca „boala omului-elefant", este o tulburare genetică rară, caracterizată prin creşterea excesivă a ţesuturilor corporale (medicină).

Un alt exemplu este termenul sintagmatic *Sindromul Ondinei / Sindromul lui Ondine*, supus procesului de metaforizare.

A doua componentă a termenului eponimic *Sindromul Ondinei/Sindromul lui Ondine* este substantivul propriu *Ondine*.

Mitul Ondinei este unul dintre cele mai răspândite şi fascinante motive mitologice europene, cu rădăcini în folclorul german, scandinav şi central-european. Ondinele (sau *undine*, în tradiţia germană) sunt spirite feminine ale apelor – lacuri, râuri, izvoare, cascade – şi aparţin categoriei *fiinţe ale elementelor*, descrise încă din Evul Mediu şi sistematizate în tradiţia renascentistă. Personajul Ondine apare în piesa lui Jean Giraudoux, bazată pe nuvela lui Friedrich de la Motte Fouqué. Povestea relatează că Ondine se îndrăgosteşte şi se căsătoreşte cu Hans, hotărând că, dacă acesta o va înşela, va muri. Când Hans se reîntâlneşte cu prima sa iubire, Bertha, Ondine îl pedepseşte, privându-l de capacitatea de a respira involuntar. După ce se sărută, Hans moare pentru că uită să respire.

În limba franceză, *Ondin, ine* desemnează „duh al apelor în mitologia germanică" şi este atestat în *Dicţionarul Academiei* începând cu anul 1762, iar prima menţiune documentară datează din 1569. Cuvântul derivă din *onde* („undă") + sufixul *-ine*. Aceste fiinţe simbolizează forţele naturii: barcarolele ondine reflectă poezia elementului acvatic; salamandrele reprezintă focul; silfii, aerul; gnomii, interiorul pământului (TLFi).

În limba engleză, referinţa principală este un articol, semnat de medicii J. W. Severinghaus şi R. A. Mitchell (1962) *Ondine's curse: Failure of respiratory center automaticity,* în care, descriindu-se tabloul clinic al sindromului de hipoventilaţie centrală, se recurge la metafora mitologică *Blestemul lui Ondine,* inspirată din legenda nimfei Ondine, care îl condamnă pe iubitul infidel să-şi piardă respiraţia când nu este conştient. Prin urmare, termenul-sintagmă *sindromul Blestemul lui Ondine* (= *Sindromul Ondinei* = *sindromul de hipoventilaţie centrală*) desemnează o tulburare caracterizată prin posibilitatea opririi respiraţiei în timpul somnului, cauzată de o afecţiune congenitală sau dobândită a trunchiului cerebral, descrisă în 1962 (EO).

Procesul de metaforizare poate fi rezumat astfel: < gr. *syndromē* „concurenţă, întâlnire a unor simptome" (< gr. *syn* „cu, împreună" + < gr. *dromos*, „alergare, cursă") + < germ. *Ondine* „duh al apelor, spirit feminin acvatic") → „convergenţă de manifestări clinice" → „totalitate de semne şi simptome care apar împreună" → specializare medicală, „ansamblu recognoscibil de manifestări" → asociere metaforică cu mitul Ondinei, „a uita să respiri când nu eşti treaz" → „absenţa automatismului respirator în somn" → metaforizare, proiecţia narativului mitologic asupra fenomenului fiziopatologic: „blestemul Ondinei" = incapacitatea corpului de a funcţiona automat → „personificare patologică" (boala ca acţiune a unei entităţi mitice) → „obiect mental şi cultural" (imaginarul suferinţei legat de pedeapsă, destin, lipsă de control) → terminologie medicală consacrată.

În limba română, termenul *Sindromul lui Ondine*, cunoscut şi ca *Sindromul Blestemul lui Ondine / Sindromul Ondinei*, desemnează *apneea* „boala manifestată prin oprirea temporară a respiraţiei" (medicină).

În perioada sovietică, în Republica Moldova, în limbajul medical local au pătruns unele influenţe lexicale ruseşti, în special în documentele administrative din sistemul de sănătate, în practica medicală cotidiană, în registrul colocvial sau semioficial. De exemplu, *policlinică (<rus. поликлиника/poliklinika*) a înlocuit temporar termenul *ambulatoriu* utilizat în ex-URSS şi continuă în Republica Moldova; *sanatoriu* (< *rus. санаторий/sanatorii*) în rusă desemna *centru de tratament balnear*; în română e preluat parţial cu acelaşi sens; *brigadă de urgenţă (< rus. скорая помощь, бригада скорой помощи/brigada skorayi pomoshchi*), exprimare calchiată, în loc de *echipaj de urgenţă*; *tabel alimentar (< rus. стол* (*stol*/masă), preluat cu sensul „dietă prescrisă" (de exemplu, *tabelul nr. 5, dieta nr. 5*), frecvent în Republica Moldova, rar sau necunoscut în România.

În Republica Moldova, sub influenţa istorică a ex-URSS, există o stratificare terminologică: în uz curent coexistă termeni-împrumuturi din limbile franceză, rusă şi engleză, iar unii termeni – calcuri semantice din rusă.

Actualmente, terminologia medicală este ajustată la standardele internaţionale.

c) „Diferenţe" sinonimice la nivel de formă extinsă *vs* formă trunchiată a aceluiaşi termen. În analiza sinonimiei din terminologia medicală, se evidenţiază un tip particular de relaţie sinonimică între forma extinsă a unui termen şi o variantă trunchiată, diferite formal, dar (aproximativ) echivalente semantic. Această relaţie nu este una de sinonimie funcţional-semantică în sens strict, întrucât nu presupune substituţia completă şi simetrică în toate contextele, ci, mai curând, una de sinonimie contextuală şi funcţională, în care unităţile trunchiate formal preiau integral sau parţial valoarea informativă a formei canonice.

Stabilirea unei astfel de relaţii sinonimice presupune recunoaşterea faptului că forma trunchiată funcţionează în calitate de substitut pragmatic al formei complete în contexte specializate, fiind interpretată corect doar în interiorul unui câmp terminologic bine definit.

Câteva exemple demonstrează clar acest tip de relaţie sinonimică: *consult* = *consultaţie* → forma trunchiată *consult* este uzuală în registrele profesional-colocviale (*consult* ginecologic), stabilind o relaţie de sinonimie cu forma canonică *consultaţie* în contexte nonambigue); *eco* = *ecografie* → *eco* este sinonim funcţional cu *ecografie*, în special, în limbajul oral şi în prescripţiile medicale, unde economia de spaţiu sau timp este relevantă; *cardio* = *cardiologie* / *exerciţiu cardiovascular* → *exerciţiu cardio* apare ca formă trunchiată, ce variază contextual, dar rămâne sinonimică în raport cu termenul *cardiologie* în expresii de tipul *clinică de cardio* = *clinică cardiologică, gimnastică cardio*; *neuro* = *neurologie* / *sistem nervos* → în expresii de tipul *afecţiune neuro,* apare ca sinonim abreviat, cu un grad crescut de ambiguitate ce impune contextualizare. Ne referim la o relexicalizare a formei trunchiate a unui termen medical.

Acest tip de sinonimie este esenţial în analiza funcţională a termenilor medicali, întrucât reflectă dinamica firească a limbajului de specialitate: tendinţa spre condensare, spre eficienţă şi spre adaptabilitate contextuală. Aceste relaţii pot fi considerate sinonime derivate prin formă, în care identitatea de conţinut este păstrată, chiar dacă mijloacele expresive diferă. Totodată, stabilirea relaţiei de sinonimie

între forma extinsă şi cea prescurtată depinde de uz, de acceptarea în comunitatea profesională şi de claritatea contextuală. Din această perspectivă, sinonimia dintre *ecografie* şi *eco* sau dintre *consultaţie* şi *consult* este asimetrică.

d) „Diferenţe" sinonimice la nivel de simboluri / formule specializate şi termen (sintagmatic). În terminologia medicală simbolurile/formulele sunt folosite, în special, în domeniul farmaceutic (disciplina *farmacologie* „ştiinţă care se ocupă de modul de preparare, de administrare a medicamentelor") şi care implică termeni dintr-un alt domeniu (contiguu) *biochimie*: *Ca = calciu, CO_2 = dioxid de carbon, H = hidrogen* etc.; *HCl = acid clorhidric; H_2SO_4 = acid sulfuric; HNO_3 = acid azotic; CH_3COOH = acid acetic* etc.

De asemenea, simbolurile/formulele sunt utilizate în descrierea chimică a medicamentelor: *C9H8O4 = aspirină* (medicament *analgezic, antipiretic, antiinflamator*); *C13H18O2 = ibuprofen* (medicament analgezic, antiinflamator nesteroidian (AINS), antipiretic); C8H9NO2 = paracetamol (medicament analgezic, antipiretic).

Prin urmare, deşi termenul *tratament* este termen-cheie în medicină, utilizarea sa ca sinonim poate genera ambiguităţi în contexte interdisciplinare, tocmai din cauza extensiunii sale semantice.

Un alt exemplu relevant este termenul *virus,* care, deşi este uzual sinonimizat cu *inframicrob* în terminologia medicală, prezintă polisemie/omonimie: sens strict (biomedical): „agent patogen, invizibil cu microscopul obişnuit, care se reproduce numai în interiorul celulelor vii şi provoacă diverse boli infecţioase" (de exemplu: „*Virusul* gripal afectează tractul respirator superior"); sens informatic (metaforic): „program având capacitatea de autoreplicare, conceput pentru a perturba funcţionarea calculatoarelor" (de exemplu: „Calculatorul a fost infectat cu *un virus informatic*"); sens figurat (literar sau ideologic): „influenţă negativă, contaminare simbolică sau morală" (de exemplu, „*Virusul* urii se răspândeşte în discursurile publice") (Dexonline).

Sinonimul *inframicrob* acoperă doar sensul medical, în timp ce *virus* funcţionează ca un termen-pivot între mai multe sfere semantice: biologică, digitală şi cultural-figurativă.

e) Fenomene semantice: paronimia. Paronimia sinonimică este un fenomen lexical interesant, care apare atunci când două sau mai multe cuvinte paronime (adică apropiate ca formă) au, în anumite contexte, valori semantice similare sau echivalente, deci pot funcţiona ca sinonime parţiale sau contextuale. Aceasta este o zonă de interferenţă între sinonimie şi paronimie şi poate genera cultivarea expresivă a limbii, dar şi confuzii de sens, dacă nu sunt înţelese nuanţările implicate: *eficient vs eficace* – ambele pot însemna „care dă rezultate bune"; totuşi, *eficient = cu randament*; *eficace = cu efect garantat*; *rezistent vs durabil* – ambele pot indica „care rezistă în timp"; totuşi, *rezistent = opune rezistenţă; durabil = care are o durată lungă* etc.

Relaţii de sinonimie paronimică în terminologia medicală. Terminologia medicală este un domeniu privilegiat pentru interacţionarea fenomenelor de sinonimie şi paronimie; un domeniu de intersecţie a acestor fenomene semantice, în care sunt

implicate două unităţi lexicale-paronime (prin apropierea fonetică şi/sau morfologică):

a) *Morbus* vs *morb*. Ambii termeni derivă din latinescul *morbus* „boală", fiind atestaţi în diferite registre ale limbajului medical: *morbus,* termen savant, preluat din latina medievală, este utilizat, în special, în sintagme latinizate: *morbus Alzheimer, morbus Crohn* etc.; forma *morb*, adaptată limbii române, este utilizată în sintagme de tipul: *morb cardiovascular, morb infecţios*.

La nivel fonetico-morfologic, *morbus* şi morb sunt *paronime*; la nivel semantic, sunt sinonime relative, contextual: *morbus* are o valoare clasificatorie; *morb* tinde spre o utilizare descriptivă a manifestărilor patologice.

b) *Traumă vs traumatism*: termenul *traumă* (< gr. *trauma, atis, f*) desemnează o leziune fizică sau psihică şi este consecinţa unei agresiuni externe asupra organismului; termenul *traumatism* (< fr. *traumatisme*) descrie procesul lezional sau rezultatul unui impact mecanic: *traumatism craniocerebral, traumatism toracic*. Diferenţele de nuanţare constau în focalizarea pe proces (*traumatism*) *vs* efect/subiectivizare (*traumă*). În uzul medical, termenii sunt adesea utilizaţi interşanjabil; de exemplu: *traumă psihică* vs *traumatism psihic* (în psihopatologie), ceea ce atestă o suprapunere sinonimică paronimică.

c) *Depresie vs depresiune*: *depresie* (< fr. *dépression*) este utilizat în medicină (psihiatrie) („stare afectivă patologică caracterizată prin tristeţe profundă, apatie etc."; *depresiune* (< lat. *depressio, onis,* f.) desemnează, în morfologia anatomică sau în geografie, „o cavitate, adâncitură, zonă coborâtă". Deşi la nivel fonetic-morfologic sunt paronime şi, deseori, sensurile acestora sunt totalmente diferite, în anumite contexte medicale (de exemplu, în anatomie sau imagistică), *depresie* poate semnifica o zonă deprimată sau o adâncitură (de exemplu, *depresia glandei hipofize, depresia sternală*), fiind sinonim contextual cu *depresiune*. Astfel, termenii pot fi paronime cu statut sinonimic într-un registru specializat.

Prin urmare, fenomenele semantice de sinonimie şi de paronimie nu se exclud reciproc în terminologia medicală, ci pot coexista în unităţi lexicale care oscilează între similitudine formală şi echivalenţă contextuală. Termenii paronimici *morbus/ morb, traumă/traumatism, depresie/depresiune* etc. demonstrează faptul că, în anumite situaţii, paronimele pot fi şi sinonime funcţionale, în prezenţa unor diferenţe de nuanţare semantică, de registru etc.

f) „Diferenţe" la nivel de termen specific unei mărci comerciale *vs* cuvânt uzual. În terminologia medicală, se disting clar denumirile comerciale (mărci înregistrate, de exemplu, *Aspirină/Asproflash/Aspartan; Paradol/Tylenol/ Acetaminofen)* de denumirile generice sau chimice (de exemplu, *acid acetilsalicilic, paracetamol*), care desemnează aceeaşi substanţă activă, dar în registre lexicale şi în utilizări diferite. Relaţia dintre ele poate fi considerată sinonimică în uz practic, deşi din punct de vedere strict terminologic este vorba despre echivalenţă funcţională, nu sinonimie propriu-zisă.

În concluzie, variabilitatea sinonimiei terminologice medicale se afirmă ca un fenomen lingvistic complex, situat la intersecţia dintre sistem, uz şi cogniţie, cu

implicaţii directe asupra proceselor de traducere şi interpretare a discursului medical. Analiza sinonimiei din perspectiva „diferenţei" evidenţiază faptul că echivalenţa terminologică este adesea gradată şi contextuală, condiţionată de factori conceptuali, funcţionali şi pragmatici. În acest sens, descrierea variabilităţii sinonimice oferă un cadru teoretic coerent pentru abordarea problemelor de traducere şi interpretare specializată, contribuind la o mai bună înţelegere a raportului dintre variaţie şi stabilitate în limbajele de specialitate.

Referinţe

Cornea, C. (n.d.). *Debridarea plăgilor*. https://www.drcornea.ro/interventii-chirurgicale/debridarea-plagilor/ (= Cornea, n.d).

Coşeriu E. (2000). *Lecţii de lingvistică generală*. Arc.

Kocourek, R. (1991). *La langue française de la technique et de la science: Vers une linguistique de la langue savante* (2nd ed.). Brandstetter.

Kucharz, E. J. (n.d.). *Eponimele medicale de origine mitologică*. *Armacia Canadiana*. https://armaciacanadiana.ro/boli-si-afectiuni/boli-rare-sistemice-genetice-autoimune/sindromul-proteus-boala-omului-elefant/ (= Kucharz, n.d.).

Leichik, V. M. (1973). Terminy-sinonimy, dublety, ekvivalenty, varianty. In *Aktual'nye problemy leksikologii i slovoobrazovaniya: Mezhvuz. sb.* (vol. 2, pp. 103–107). Izdatel'stvo Novosibirskogo Universiteta.

Medpark. (n.d.). *Durerile de creştere la copii – cauze, manifestări, recomandări medicale*. https://www.medpark.md/news-medpark/durerile-de-crestere-la-copii-cauze-manifestari-recomandari-medicale (= Medpark, n.d.).

Motchenko, I. V. (2004). *Osnovnye tendentsii v formirovanii angliyskoy meditsinskoy terminologii* (Autoref. kand. filol. nauk dissertation). Moscow.

Peggy, C. L. (2015). *Quick & easy medical terminology*. Elsevier.

Rusinova, L. N. (1985). O nekotorykh voprosakh uporadocheniya i standartizatsii terminologii (terminologicheskaya sinonimiya). In *Terminy v yazyke i rechi* (pp. 25–31). Izdatel'stvo GGU.

Temmerman, R. (2000). *Towards new ways of terminology description: The sociocognitive approach* (vol. 3). John Benjamins Publishing Company.

Surse

Dvoretsky, I. H. (1976). Latinsko-russkiy slovar'. Izdatelstvo Russkiy yazyk. https://ashishkin. ru/wp-content/uploads/2019/03/Latinskii-Dvoretskii-.pdf.

Etymology Online. (n.d.). https://www.etymonline.com/ (= EO).

Dexonline. (n.d.). https://dexonline.ro (= Dexonline).

*Le Trésor de la langue française***.** (n.d.). https://www.le-tresor-de-la-langue.fr/definition (= TLFi).